

JĘZYK
RÓWNOŚCIOWY / WŁĄCZAJĄCY

MARZANNA POGORZELSKA, 2023

L. Wittgenstein

*Granice mojego języka
oznaczają granice mojego świata.*

JĘZYK RÓWNOŚCIOWY

...podkreślenie obecności i włączenie perspektyw osób z grup dotychczas marginalizowanych, a także tworzenie bardziej sprawiedliwych i włączających norm językowych, które odzwierciedlają różnorodność świata....

JĘZYK RÓWNOŚCIOWY

...podkreślenie obecności i włączenie perspektyw osób z grup dotychczas marginalizowanych, a także tworzenie bardziej sprawiedliwych i włączających norm językowych, które odzwierciedlają różnorodność świata....

PŁEĆ

- obecność kobiet, ich wkład w życie społeczne i polityczne/dorobek
 - ✓ feminatywy
 - ✓ użycie form neutralnych (osoby studiujące/pracujące, grupa studencka, kadra UO, zorganizowano)
 - ✓ kobiety **otrzymały** prawa wyborcze – kobiety wywalczyły prawa wyborcze
 - ✓ kobiety jako ekspertki/rzeczniczki

Stanowisko Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN w sprawie żeńskich form nazw zawodów i tytułów (25 XI 2019 r.),

https://rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1861:stanowisko-rjp-w-sprawie-zenskich-form-nazw-zawodow-i-tytulow

Większość argumentów przeciw tworzeniu nazw żeńskich jest pozbawiona podstaw. Jednakowe brzmienie nazw żeńskich i innych wyrazów, np. *pilotka* jako kobieta i jako czapka, nie jest bardziej kłopotliwe niż np. zbieżność brzmień rzeczowników *pilot* ‘osoba’ i *pilot* ‘urządzenie sterujące’. Trudne zbitki spółgłoskowe, np. w słowie *chirurgka*, nie muszą przeszkadzać tym, którzy wypowiadają bez oporu słowa *zmarszczka* czy *bezwzględny* (5 spółgłosek). Nie powinna też przeszkadzać wieloznaczność przyrostka *-ka* jako żeńskiego z jednej strony, a z drugiej zdrabniającego, tworzącego nazwy czynności czy narzędzi, ponieważ polskie przyrostki są z zasady wielofunkcyjne. Dlatego zresztą nie dziwi szczególna popularność jedyne przyrostka wyłącznie żeńskiego *-ini/-yni*, np. *naukowczyni* czy *gościni*. Warto też zaznaczyć, że tworzenie nazw żeńskich przez zmianę końcówek fleksyjnych, np. *(ta) ministra*, *(ta) doktora*, *(ta) dziekana* nie jest dla polskiego systemu słowotwórczego typowe (wyrazy *blondyna*, *szczęściara* są wyraźnie potoczne), a lepsze od niego jest wykorzystywanie tradycyjnego modelu przyrostkowego, czyli tworzenie nazw typu *doktorka* – bez skojarzeń z potoczną nazwą lekarki. Należy pamiętać, że wciąż dominujący dla większości rzeczowników tytułarnych jest model *pani doktor zrobiła*, który jest także zrozumiały.

(...) Rada Języka Polskiego przy Prezydium PAN uznaje, że w polszczyźnie potrzebna jest większa, możliwie pełna symetria nazw osobowych męskich i żeńskich w zasobie słownictwa. Stosowanie feminatywów w wypowiedziach, na przykład przemienne powtarzanie rzeczowników żeńskich i męskich (*Polki i Polacy*) jest znakiem tego, że mówiący czują potrzebę zwiększenia widoczności kobiet w języku i tekstach. Nie ma jednak potrzeby używania konstrukcji typu *Polki i Polacy*, *studenci i studentki* w każdym tekście i zdaniu, ponieważ formy męskie mogą odnosić się do obu płci.

Najlepsze życzenia z okazji Dnia Kobiet

Pani Rektor i wszystkim Paniom współtworzącym społeczność Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach składamy najlepsze życzenia.
Wiele radości na każdy dzień i uśmiechu, wszelkiej pomyślności i satysfakcji, spełnienia marzeń i zdrowia.
Dziękujemy za Waszą siłę i delikatność, mądrość i empatię, zaangażowanie i zaradność oraz dobroć i piękno.

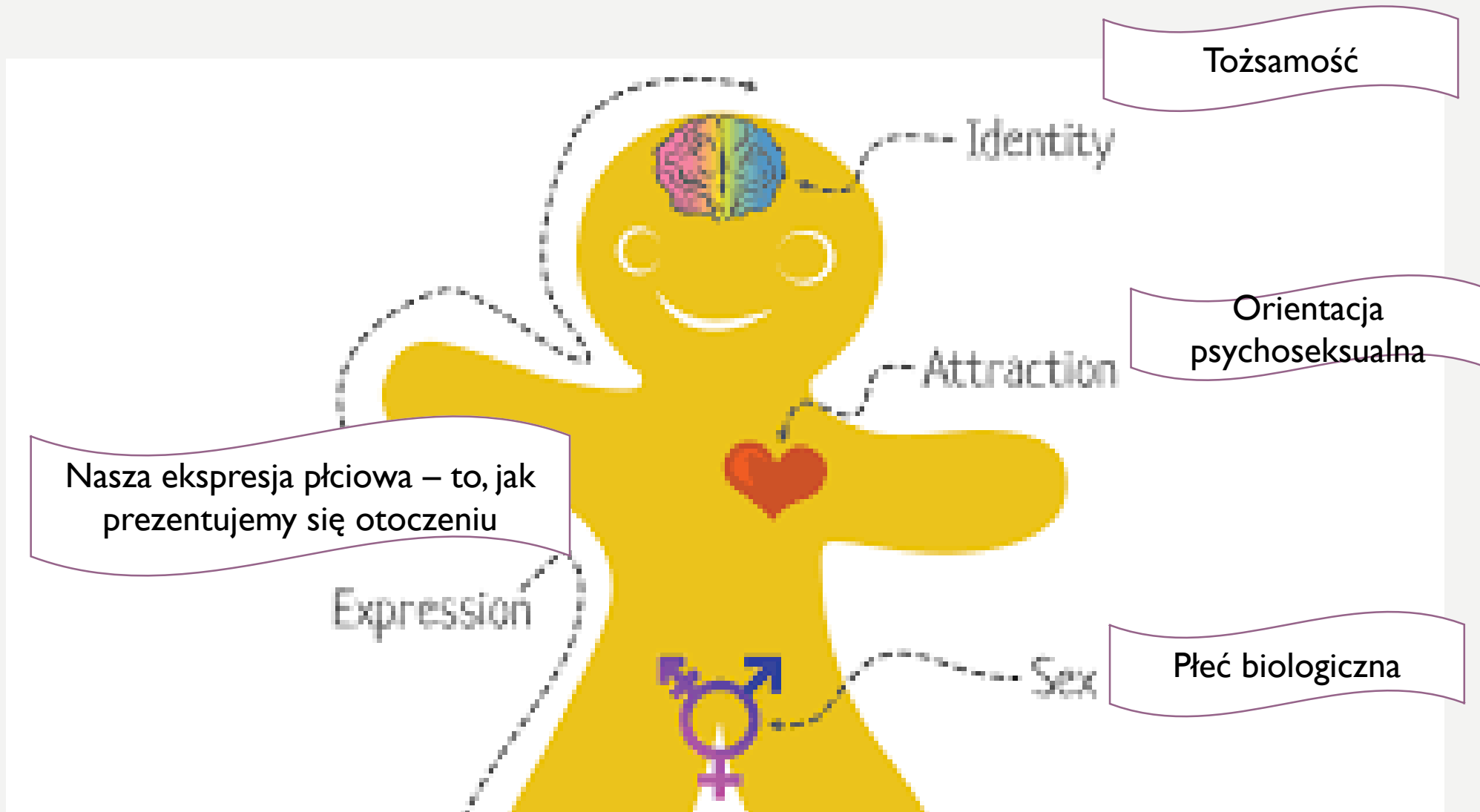
W tym wyjątkowym dniu - **Dniu Kobiet** - życzę wszystkim Paniom na Uniwersytecie Opolskim przede wszystkim zdrowia, uśmiechu na twarzy, pomyślności w życiu prywatnym, sukcesów w pracy i dobrego szefa.

Serdecznie pozdrawiam!

Życzenia z okazji Dnia Kobiet

Orientacja, tożsamość, ekspresja...

LGBT+ QUEER

niebinarność,
nieheteronormatywność

T – transpłciowość, tożsamość płciowa

LGB – orientacja
psychoseksualna

+ – crossdressing (ekspresja płciowa),
interseksualność (płeć biologiczna),
aseksualność

Język nierównościowy	Język równościowy
homoseksualista/homoseksualistka	gej, lesbijka, osoba nieheteronormatywna, osoba homoseksualna
biseksualista/biseksualistka	osoba biseksualna, osoba nieheteronormatywna
homoseksualizm	homoseksualność
orientacja seksualna	orientacja psychoseksualna
transseksualista/transseksualistka	osoba transpłciowa
korekta płci	uzgodnienie płci
środowisko/środowiska LGBT/mniejszości seksualne	osoby/społeczność LGBT
zalegalizować związki osób tej samej płci	sformalizować, wprowadzić związki partnerskie/równość małżeńską
homozwiązki, homomałżeństwa, homorodziny	tęczowe...
inna orientacja seksualna, odmienna orientacja seksualna, kochający inaczej, preferencje seksualne	-----
określenia obraźliwe	-----

Orientacja, tożsamość, ekspresja...

Unikajmy...

- używania określenia „geje” kiedy odnosimy się do całej społeczności (geje to tylko jedna z grup)
- **przyznać się** na określenie coming outu
- domniemania heteroseksualności

POCHODZENIE NARODOWE/ETNICZNE

- świadomość złożoności ludzkiej tożsamości (**Polacy i Romowie**, etniczni Polacy/ki i Romowie/ki, Romowie i nie-Romowie; **Polacy i Żydzi**)
- świadomość złożoności kontekstu kulturowego/geograficznego
- oddzielanie ludzi od problemu/czasowej sytuacji życiowej (**nielegalny imigrant/cudzoziemiec** - osoba/imigrant/cudzoziemiec o niezalegalizowanym statusie, czasowo bez legalnego prawa pobytu)
- informacja o pochodzeniu tylko, kiedy ma znaczenie
- udzielanie głosu (eksperctwo)

- symetryczność form (**białoskóry student?/czarnoskóry student**)
- Afrykańczyk, Afrykanka, Kenijczyk, Nigeryjka

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

- świadomość złożoności ludzkiej tożsamości (**osoba niepełnosprawna** - osoba z niepełnosprawnością/niepełnosprawnościami; **upośledzeni umysłowo, umysłowo chorzy, nienormalni, opóźnieni** - ludzie/osoby z niepełnosprawnością intelektualną/z upośledzeniem umysłowym, ludzie, którzy są niepełnosprawni intelektualnie*)
- **On nie widzi, ale normalnie sobie ze wszystkim radzi****
- **sprawni inaczej**
- **schizofrenik, depresyjny, dwubiegunowy** – osoba z diagnozą/chorująca na...
- **wariat, wariatkowo**

- Unikajmy...
 - opisywania osób z niepełnosprawnością jako superbohaterów
 - opisywania osób z niepełnosprawnością jako odważnych i niezwykłych dlatego, że robią normalne rzeczy***
 - sugerowania leczenia psychiatrycznego, odesłania do „wiadomego” specjalisty jako formy werbalnego ataku/krytyki/ośmieszenia

*Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, *Wizerunek osób z niepełnosprawnością intelektualną w mediach*, Niepełnosprawni.pl, <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/2031>

** Cieślukowska D., Scenariusze ćwiczeń pomocniczych do kursu NIENAWIŚĆ JESTEM PRZECIW, <https://biblioteka-kim.ceo.org.pl/sites/default/files/MOWA%20NIENAWI%20C5%9ACI%20%20A%20MOWA.pdf>, s. 6)

****Poradnik językowy dla dziennikarzy*, niepelnosprawni.pl, http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/203984;jsessionid=F450187C8-DC8F91ABEBDF823E285235C?print_doc_id=12683

INNE PRZYPADKI...

- ~~ofiary gwałtu/przemocy~~ – osoby doświadczające przemocy ze strony/zgwałcone przez...
- mężczyźni, osoby nieheteronormatywne – też mogą być ofiarami gwałtu
- **osoba bezdomna** - osoba w kryzysie bezdomności
- **Rośnie w Polsce liczba rodzin niepełnych. Statystycznie przeważają samotne matki, wychowujące dzieci z rozbitych rodzin***

* (Cieślukowska D., Scenariusze ćwiczeń pomocniczych do kursu NIENAWIŚĆ JESTEM PRZECIWIW, <https://biblioteka-kim.ceo.org.pl/sites/default/files/MOWA%20NIENAWI%C5%9ACI%20%20A%20MOWA.pdf>, s. 6)

ŹRÓDŁA

- Branka M., Cieślikowska D. (red.), *Edukacja antydyskryminacyjna. Podręcznik trenerski*, Villa Decius, Kraków 2010.
- Cieślikowska D., Scenariusze ćwiczeń pomocniczych do kursu NIENAWIŚĆ JESTEM PRZECIWIW, <https://biblioteka-kim.ceo.org.pl/sites/default/files/MOWA%20NIENAWI%C5%9ACI%20%20A%20MOWA.pdf>
- Diouf, M., Igiehon, A., Karamalla, N., Rasolomampionona, D., Średziński, P., *Jak mówić i pisać o Afryce?*, <https://afryka.org/batory/poradnik.pdf>
- Galasiński D., *Osoby niepełnosprawne czy z niepełnosprawnościami?*, https://www.pfron.org.pl/fileadmin/files/0/477_01-Dariusz_Galasinski.pdf
- *Jak mówić i pisać o grupach narażonych na dyskryminację*, <https://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2021/03/ETYKA-JEZYKA-Poradnik-FH-WYDANIE-1.pdf>
- Kola A. M., E. Górka, J. Skwarska, A. Firgolska, A. Głogowska, B. Truchan, G. Będkowska, B. Peda, A. Bas, P. Skrzypczak, A. Dąbrowska, *Język równościowy*, Amnesty International, Warszawa, <https://www.amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/04/J%C4%99zyk-rownosciowy.pdf>
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, *Wizerunek osób z niepełnosprawnością intelektualną w mediach*, niepełnosprawni.pl, <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/2031>
- *Poradnik językowy dla dziennikarzy*, niepełnosprawni.pl, http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/203984;jsessionid=F450187C8DC8F91ABEBDF823E285235C?print_doc_id=12683
- *Standardy mówienia i pisania o migrantach i migrantkach w mediach*, <https://roznorodnosc.pnwm.org/wp-content/uploads/2020/02/Standardy-m%C3%B3wienia-i-pisania-o-migrantach.pdf>
- *Stanowisko Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN w sprawie żeńskich form nazw zawodów i tytułów (25 XI 2019 r.)*, https://rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1861:stanowisko-rjp-w-sprawie-zenskich-form-nazw-zawodow-i-tytulow